

DE OUDSTE BRILLEN.

De brillen zijn, volgens dr. E. BOCK (*Die Brille und ihre Geschichte*, Wien, 1903), op het eind van de 13^e eeuw in gebruik gekomen. Ze werden aanvankelijk niet alleen uit glas, maar zeer veel ook uit *beryl* vervaardigd, het doorschijnende, meest lichtgroen of geel gekleurd mineraal, (silicaat van aluminium en beryllium) waarin VAUQUELIN — 1798 — de berylaarde ontdekte. Van daar de naam: *bril*. De vorm heeft zich ontwikkeld uit het leesglas, dat in metaal gevat en van een langen steel voorzien was om het in de hand te houden. Eerst in de 15^e eeuw maakte men brillen met twee glazen, op een gaffelvormigen steel met handvat en ongeveer in denzelfden tijd verschenen de zoogenoemde gebeugelde brillen om op den neus te zetten. Aanvankelijk waren die vrij plomp van maaksel en veerden zoo slecht, dat SAVONAROLA in zijn boetpreeken aanried om den beugel met een snoer aan de muts te bevestigen. Spoedig ging men er dan ook toe over de brilleglazen aan den huitenkant van lange snoeren of steelen te voorzien, van leder, touw of houtvezels, die achter de ooren bevestigd werden.

Wat den vorm betreft van de glazen, deze waren aanvankelijk niet alleen rond of ovaal, maar ook wel vier- en achthoekig.

Naar men denken kan waren de brillen langen tijd zeer duur en betaalde men nog op het laatst van de 16^e eeuw, omgerekend in de tegenwoordige geldswaarde, f 50—f 100. Men bewaarde ze dan ook zorgvuldig in vaak kunstig bewerkte foedralen, doosjes of kastjes. Dat ze soms moeilijk verkrijgbaar waren mag men afleiden uit het verhaal van AUGUST, tusschen 1553 en 1586 keurvorst van Saksen, die, op zijn 48ste jaar een bril behoevende, te vergeefs een dieenaar naar Augsburg zond, doch er eindelijk een kreeg uit Venetië.

Langen tijd achtten de doktoren het beneden hun waardigheid, zich met brillen voor hun patienten te bemoeien: de handel daarin was geheel overgelaten aan reizende kooplieden, die wat eerlijkheid betrof in een slechten reuk stonden. Van daar, meent men, de bekende uitdrukking: »iemand een bril op den neus zetten'', Hoog-

duitsch: »Jemand eine Brille aufsetzen” of ook wel „verkaufen”, voor »iemand bedriegen”.

Volgens dr. F. A. STOETT zou de zegswijze evenwel beteekenen: »iemand dwingen” en synoniem zijn met »iemand de duimschroeven aanzetten”.

Of dit oorspronkelijk de beteekenis geweest is, kan ik niet beoordeelen, doch zeker is de zin, die men doorgaans aan de spreekwijze hecht, en in het Nederlandsch en in het Hoogduitsch, de eerst aangegevene. Ook stemt dat overeen met den uitleg die men aan het spreekwoord geeft: »twee joden weten wat een bril kost”, namelijk de eene schacheraar kan den anderen niet beet nemen.

R. S. T. J. M.